

PROIECTUL DE CERCETARE DIDACTICĂ

CERCURI DE LECTURĂ

etapa 2008-2009

Proiect al Asociației Profesorilor de Limba și Literatura Română Română
„Ioana Em. Petrescu” (ANPRO)

Vom propune pentru promovare și premiere etapa 2008-2009 a *Cercurilor de lectură*, proiect care a debutat în 2004. Prin urmare vom prezenta:

- a. obiectivele și activitățile specifice la nivelul macro al proiectului pentru această etapă;
- b. două dintre activități, încheiate în 15 iunie 2009, care pot figura ca microproiecte în cadrul etapei:
  - una cu impact național: „Revista cercurilor de lectură” apărută în 2008 și
  - una cu impact județean, „Zilele cărților deschise”, activitate de închidere a cercurilor de lectură care au funcționat în anul școlar 2008-2009 în județul Cluj și de deschidere a „cercurilor de vacanță”.

Considerăm însă că pentru a proba relevanța și impactul unor astfel de microproiecte este nevoie să le încadrăm în proiectul mare, *Cercuri de lectură*.

I. CE SUNT CERCURILE DE LECTURĂ?

„Cercuri de lectură” este numele unui proiect de cercetare-acțiune al ANPRO, desfășurat din 2004 până în prezent și care urmează să se desfășoare pe o durată nedeterminată. Proiectul vizează promovarea unor atitudini pozitive față de lectură, în general, și față de lectura literaturii, în special.

Proiectul a fost:

- inițiat de un grup de 20 de profesori și aplicat la început în școli din 12 județe (Arad, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Caransebeș, Călărași, Constanța, Cluj, Dâmbovița, Iași, Sibiu, Suceava, Timișoara
- coordonat de Monica Onojescu
- orientat de experții Paul Cornea, Alina Pamfil și Ch. Temple
- extins în prezent într-un număr de 20 de județe (la cele de la început se adaugă: Bihor, Buzău, Covasna, Ialomița, Maramureș, Mureș, Satu Mare, Vrancea), în municipiul București și în câteva școli din Republica Moldova
- susținut de instituții precum Institutul Cultural Român, UBB, Cluj. MECI.

Proiectul s-a concretizat în:

- desfășurarea unui număr de peste 300 cercuri/ateliere cu impact asupra a 4500 de elevi, acoperind toate cele trei cicluri de învățământ;
- oferirea a trei tipuri de formare în proiect la care au participat circa 500 de profesori, învățători, bibliotecari școlari și documentariști din România și 38 de profesori și învățători care predau în limba română în Bulgaria, Republica Moldova, Serbia și Ucraina
- publicarea a două cărți de didactica lecturii și a peste 250 de studii și articole
- organizarea în perioada 2005-2009 a peste 75 de acțiuni de promovare a lecturii (sărbătorirea Zilei lecturii, a Zilei poeziei, reviste, simpozioane, mitinguri, festivaluri „pro lectura”) la care au participat mii de elevi și profesorii lor
- editarea „Revistei cercurilor de lectură”

Descrierea proiectului va detalia va viza, în principal două aspecte:

- a. specificul și dinamica acestui *proiect de cercetare-acțiune*;
- b. formele, caracteristicile și impactul activităților pe care le-a creat și coordonat - *comunități de lectură* organizate în cercuri/cluburi/ateliere, acoperind toate ciclurile de învățământ și desfășurate față în față sau prin internet.

1. Contextul socio-cultural și contextul didactic. Motivația

În perioada 2000-2004, în școala, universitatea și media românească se vorbea insistent despre o criză a lecturii, în general, și de refuzul tinerilor de a citi literatură, în special. Vinovățiile se împărțeau între școală, incapabilă să producă cititori autentici, și societatea românească, devenită, aproape peste noapte, consumistă, și oferind tinerilor alte atracții decât cartea (calculatorul, internetul și televizorul). Odată constatată, situația începea să fie tratată cu un gen de resemnare ce presupunea că bătălia era pe cale de a fi pierdută. Ideea proiectului *Cercuri de lectură* a avut ca punct de plecare refuzul unui grup de profesori de limba și literatura română de a accepta „criza lecturii”. Experiența lor directă, susținută prin chestionare, interviuri și discuții în focus-grupuri nu susținea aserțiunea conform căreia tinerii nu citesc literatură ci, mai degrabă, faptul că tinerii nu citesc așa cum se pretinde la școală și cum se verifică prin examene. În consecință, se putea vorbi, mai degrabă, de o „criză a lecturii școlare”; o criză generată de o ruptură tot mai pronunțată între abordarea structuralistă a textului literar și așteptările tinerilor cititori, ancorați într-o lume de o uluitoare plasticitate, în care formele deveneau din ce în ce mai desuete. Or, studiată predominant ca fenomen estetic și redusă la configurații, literatura devenise pentru elevi o disciplină școlară constrângătoare și anacronică, la care se învăța, dar fără motivație și bucurie. Acesta este contextul în care a fost conceput și aplicat, începând din anul școlar 2004-2005, un program al cărui scop era, pe de o parte, identificarea tuturor cauzelor care îi îndepărtau pe tineri de lectură (și de literatură) și, pe de altă parte, propunerea unei alternative la „lectura școlară”. Am considerat că o asemenea alternativă ar putea funcționa ca un factor compensator și corector, oferind elevului posibilitatea de a vedea că lectura cărților de literatură înseamnă mult mai mult decât memorarea „textelor despre texte” din numeroasele auxiliare școlare. Mai mult, promovarea *Cercurilor* s-a făcut și cu intenția de a atrage atenția factorilor responsabili asupra nevoii de a recunoaște criza lecturii școlare și asupra necesității de a schimba perspectiva de abordare a literaturii; o schimbare pe care multe din țările europene erau atunci și/sau sunt acum în curs de a o realiza.

2. Pilotarea: aprilie 2004 - noiembrie 2005. Obiectivele

Scopul urmărit a fost conceperea și punerea în practică a unui program de promovare a lecturii pentru elevi, program ale cărui rezultate să poată fi evaluate și valorificate la sfârșitul etapei.

Activitățile desfășurate au fost:

- martie 2004: lansarea ideii pe grupurile de discuții ale asociației și selectarea echipei de voluntari (20 profesori din 12 județe Arad, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Caraș-Sebeș, Călărași, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Iași, Sibiu, Suceava, Timiș);
- aprilie-mai: aplicarea și prelucrarea unui chestionar privind interesele de lectură ale elevilor la peste 1300 de elevi clasele V-XII (vezi Luminița Medeșan, *Marginalii la o cercetare empirică și necritică*, în *Lectura. Repere actuale*, Casa Cărții de Știință, 2004);
- august 2004: conceperea unui program cu un obiectiv comun: promovarea interesului pentru lectură prin *cultivarea plăcerii lecturii*; structura comună urma să fie adecvată în funcție de vârstă, interese etc.; activitatea s-a concretizat într-un stagiu de (inter)formare cu activități de tipul: ateliere demonstrative, dezbateri, împărtășire de experiențe, propuneri de liste de cărți etc.
- noiembrie 2005 – lansarea oficială a proiectului în cadrul simpozionului național de didactică al ANPRO cu tema *Lectura. Repere actuale*.

- pe parcursul anului școlar 2004-2005: aplicarea programului în cadrul unor activități extrașcolare: cercurile de lectură; au funcționat 20 de cercuri (18 în mediul urban și 2 în mediul rural);
- iulie 2005: evaluarea rezultatelor și selectarea celor mai bune experiențe într-o carte a proiectului, *Lecturiada 1*, lansată la simpozionul de didactică din noiembrie 2005;
- diseminarea rezultatelor în alte unități de învățământ în vederea continuării – eventual în alte forme – a proiectului, acțiune însoțită întotdeauna de demonstrații;
- publicitatea făcută proiectului pe tot parcursul anului școlar 2004-2005 prin emisiuni radio/TV, activități în biblioteci, librării etc.

Pilotarea a durat 18 luni. Cele două întâlniri de câte cinci zile (august 2004, Rîmeș, Alba și iulie 2005, Valea Drăganului, Cluj), timp în care s-a proiectat și apoi s-a evaluat proiectul, s-au dovedit esențiale în reușita pilotării. Ele au putut avea loc datorită unei susțineri financiare din partea Institutului Cultural Român, căruia i-am înaintat programul. Tot ICR a finanțat tipărirea unui tiraj de 500 exemplare din *Lecturiada 1*, carte distribuită gratuit membrilor asociației, cu impact deosebit asupra continuării proiectului.

3. Evaluarea proiectului-pilot și asumarea, cu scopul extinderii, a specificului de proiect de cercetare-acțiune

Rezultatele au venit în sprijinul ipotezei de la care am pornit: pentru a-i convinge pe elevi să citească este nevoie să acceptăm că, într-o primă fază, lectura înseamnă descoperire a lumilor ficționale, identificare cu personajele, participare emoțională, și, numai apoi, și, doar pentru unii, experiență estetică obiectivabilă.

Concretizarea didactică a acestei viziuni a presupus ca profesorul să-și schimbe propriului comportament de lector, să-și schimbe propriile strategii de abordare a cărților și de raportare la elevi. *Lecturiada 1* conține relatarea celor mai relevante experiențe ale procesului transformării noastre din profesori de literatură în „consilieri de lectură”.

Așa cum am afirmat, la început proiectul a fost gândit ca activitate practică; cei 20 de voluntari, profesori de limba și literatura română și-au propus înființarea și coordonarea cercurilor de lectură, timp de un an, în școlile în care predau. Dar activitatea, eminentemente practică, a început, pe măsură ce se derula, să nuanțeze și să extindă fundamentele teoretice de la care s-a pornit. În consecință, s-a impus necesitatea de a aduna, analiza, interpreta și compara datele rezultate din experiment, demersuri secondate de consultarea unor specialiști în problema lecturii. În felul acesta, programul a dobândit caracterul unui proiect de cercetare-acțiune. Cercetările de tip calitativ sunt efectuate pe grupuri mici, iar rezultatele sunt utilizate în activitatea practică. Aplicarea presupune verificare și corecții imediate. În general, ameliorarea vizibilă a unei situații încurajează profesorul să continue cercetarea. O cercetare empirică a lecturii se justifică prin extrema complexitate a problemei. Aceasta presupune atât cunoașterea modului complex de formare a competenței de lectură, cât și luarea în considerare a unor factori de ordin psihologic, sociologic, axiologic etc. Generalizările sunt dificile pentru că subiectul însuși, elevul-cititor, în cazul nostru, are personalitate și motivații proprii în ceea ce privește interesul sau lipsa de interes pentru lectură. Profesia – în ultimă instanță, de „profesori de lectură/literatură” – ne pune zilnic în fața unor situații concrete care se cer înțelese și ameliorate. Privite din acest punct de vedere, experiențele din *Lecturiada 1* se înscriu în zona cercetării-acțiune, cartea fiind „un manual” cum spun unii recenzenti, de didactică aplicată. E vorba de o cercetare calitativă și interpretativă care își are punctul de plecare în experiența directă, iar scopul a fost acela de a formula rațiuni pentru care ar trebui schimbate unele aspecte ale acțiunii didactice.

Așa cum am mai afirmat, proiectul *Cercurilor* are mai mulți autori, iar acțiunea lor a constat în a aplica obiectivele comune printr-o strategie proprie și de a-i evalua eficiența. Nu excludem însă, în viitor, un demers construit în acord cu modelului clasic de cercetare didactică, chiar dacă o experiență eșuată din anul 2006 a dovedit că nu suntem încă pregătiți pentru acest gen de investigații și chiar dacă înființarea unui centru național de cercetare a lecturii, pare la noi, încă o

utopie. Raportarea programului nostru la *Bucuria lecturii. Lectura copiilor în București*. 2005, proiect de cercetare academică desfășurat pe parcursul a cinci luni la mai multe școli din București, pune în evidență – dincolo de rezultatele care, în general, se confirmă și se completează – diferențele existente între cele două moduri de abordare ale problemei. Un demers bazat pe experiență autentică și, de aceea remodelat continuu, pe de o parte, și un proiect structurat ferm de la început și pus, nu o dată pus defectuos în practică, pe de altă parte. Ideal ar fi ca cele două abordări să se completeze, tot așa cum ie de dorit ca astfel de proiecte consacrate lecturii să fie, indiferent de metodologie, cât mai multe.

4. Configurarea cadrului teoretic

Asumarea rolului de autori ai unui proiect de cercetare-acțiune a presupus crearea unei baze teoretice, precum și investigarea stadiului în care se află proiectele de acest fel din alte țări.

În prima fază, suportul a venit nu dinspre lucrările de teoria lecturii, ci dinspre beletristică. O carte (*Comme un roman*) a lui Daniel Pennac, scriitor francez de succes și profesor de literatură în școli din suburbiile Parisului, ne-a confirmat punctul de plecare fixat la modul empiric.

Pe parcurs, ne-am alcătuit o adevărată „bibliotecă” de cărți despre cărți și despre actul lecturii. La acestea s-au adăugat mărturii legate de experiențele de lectură ale lui N. Manolescu, Mircea Cărtărescu, Simona Popescu ori Gabriel Liiceanu. Abia apoi a urmat justificarea modului de lectură în cercuri cu studii serioase despre lectură: Paul Cornea, *Teoria lecturii*, Matei Călinescu, *A citi, a (re)citi*, W. Iser, *Actul lecturii*, cărțile lui Umberto Eco sau studii despre didactica lecturii semnate de A. Rouxel ori Alina Pamfil.

De la început ne-am bucurat de implicarea directă a unor specialiști în problemele lecturii care au ținut conferințe pe problemele lecturii (Alina Pamfil, UBB, Cluj), au semnat prefețele sau postfețele la cărțile proiectului (prof. univ. Paul Cornea și prof. univ. Alina Pamfil) sau au acceptat să fie referenți la „Revista cercurilor de lectură” (prof. univ. Liviu Papadima, Facultatea de Litere, București, conf. univ. Sanda Cordoș, Facultatea de Litere UBB, Cluj, Charles Temple, unul dintre autorii programului RWCT, SUA).

O altă categorie de susținători și de consilieri ai proiectului a venit dinspre edituri. Aș menționa aici doar pe Adina Kenereș, directoarea Editurii Compania, pe Călin Vlasie, directorul Editurii Paralela 45 și pe Irina Petraș, redactor-șef la Editura Casa Cărții de Știință.

Consultarea unor reviste („The Reading Teacher”) sau cărți ale celei mai mari asociații de lectură, International Reading Association (IRA) ne-au confirmat punctele noastre de vedere, chiar dacă programul nu s-a axat, deocamdată, decât pe lectura literaturii și nu a abordat literația.

5. Etapele, obiectivele specifice; coerență și flexibilitate

Ca și în cazul cercetării de tip academic și în cazul cercetării-acțiune etapele parcurse sunt: circumscrierea problematicii, identificarea datelor cheie, planificarea, acțiunea, evaluarea, reflecția și reluarea procesului.

În acest sens, am reformulat și am completat obiectivele generale care, în acest moment, erau cele ale unui proiect de cercetare-acțiune:

- stimularea interesului pentru lectura cărții de literatură (inclusiv ale literaturii de frontieră) în cadrul *comunităților de elevi* prin:
  - a. apropierea subiectivă de literatură prin valorificarea imaginației și a dimensiunii emoționale specifice primei lecturi;
  - b. abordarea literaturii ca modalitate de cunoaștere a condiției umane, și ca tipar pentru înțelegerea propriei vieți;
  - c. raportarea critică la valorile prezente în cărțile citite;
- reflecția și valorificarea rezultatelor obținute în studii de didactica lecturii;
- formarea profesorilor/învățătorilor /bibliotecarilor în acest spirit, dacă doresc să se implice ca voluntari în proiect;

- promovarea lecturii prin acțiuni cu impact asupra comunității;

Am completat obiectivele generale cu obiective specifice pentru fiecare etapă. Precizăm că, din necesități didactice, am operat cu etape care se suprapun peste un an școlar, iar evaluările sunt făcute în doi pași: prima evaluare în mai-iunie, când se încheie activitatea din cercurile cu elevii, a doua în noiembrie-decembrie, când se poate structura o imagine de ansamblu asupra activității de cercetare. Această a doua evaluare s-a realizat cu ocazia conferinței anuale de didactică, moment în care s-au realizat informări asupra stadiului în care se afla proiectul și s-a discutat obiectivul specific pentru anul următor. Astfel:

- pentru etapa 2005-2006 obiectivul specific a fost: diversificarea proiectului prin alte două direcții:

a. *Cărți pentru lectură*: – cercetare asupra intereselor de lectură ale grupului de vârstă 9/10-12/13 (noiembrie–decembrie 2006),

b. *Ateliere de scriere de cărți pentru copii* – obiectiv concretizat prin trei ateliere de scriere de cărți pentru copii, conduse în cadrul unei activități de voluntariat de Charles Temple; la aceste ateliere au participat 30 de profesori și învățători de la școli din județele: Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin, Cluj, Iași, Mureș, Sibiu și București.

Ambele activități au fost valorificate într-o secțiune aparte în cadrul simpozionului din 2006 cu tema: *Valori formative acronice și sincronice în literatura pentru copii și tineri*

- pentru 2006-2007 au fost puse în practică două obiective.

a. primul a vizat conceperea unui program de formare pentru profesorii care intenționează să participe la proiect, precum și cooptarea în proiect a unor profesori din București, Vrancea și Ialomița. Programul de formare a constat în 24 de ore și a avut obiective și structură comună; el a fost dublat prin demonstrații ce valorificau experiența particulară a formatorilor și a fost livrat în nouă județe (Arad, Botoșani, Călărași, Cluj, Ialomița, Iași, Sibiu, Timișoara, Suceava), fie direct, de către asociație, fie prin intermediul Caselor Corpului Didactic. De acest program au beneficiat circa 400 de profesori, învățători, bibliotecari, documentariști din nouă județe și București. Apreciat pentru noutate și caracterul lui practic, la solicitarea cursanților s-au organizat câte două sau trei serii în județele Sibiu, Ialomița, Cluj și București.

b. Al doilea obiectiv a vizat evaluarea rezultatelor cercetării didactice din perioada 2005-2007, selectarea și pregătirea materialelor pentru tipar pentru cel de-al doilea volum de didactica lecturii, *Lecturiada 2* ale cărui materiale au fost centrate în jurul cuvântului-cheie – „seducerea” cititorului. *Lecturiada 2* a fost lansată la simpozionul din 2007 a cărui temă a fost: *Evaluare. Forme și modalități. Reușite și limite*, temă care a oferit un bun prilej pentru un „Bilanț provizoriu” al proiectului.

a. pentru 2007-2008 obiectivul stabilit pentru cercetare a fost: interpretarea textului literar. În afară de aceasta au fost cooptați în proiect profesori din alte cinci județe: Bihor, Buzău, Covasna, Maramureș și Satu Mare. Ei au beneficiat de un stagiul de formare în proiect, urmând ca apoi să-l promoveze în județele lor.

b. Al doilea obiectiv a fost acela al editării unei reviste a proiectului, care să fie o oglindă fidelă a proiectului cu reușitele și limitele sale.

Nu știm dacă în această sumară istorie a dezvoltării proiectului au putut fi puse în evidență suficient principiile după care ne-am ghidat. De aceea vom pune accentele considerate necesare:

- urmărirea, pentru fiecare etapă, a obiectivelor generale care s-au păstrat neschimbate;

- introducerea, pentru fiecare etapă, a 1-2 obiective noi, care vizează fie dezvoltarea pe orizontală (cuprinderea în proiect a altor școli din județul în care proiectul funcționează sau extinderea în alte județe), fie pe verticală: aprofundarea unei probleme; ex.: Care sunt interesele de lectură a copiilor dintr-o anumită categorie de vârstă? Ce anume îi împiedică pe copiii de la o anumită școală să citească? etc.;

- respectarea structurii unui proiect de cercetare-acțiune: de la lansarea proiectului, la punerea lui în practică, evaluare, corecții și până la relansare etapei următoare;

- publicarea, la intervale regulate, a rezultatelor, în cărți colective de didactica lecturii, care își propun, și ele, o dezvoltare coerentă: de la experiențe personale și descrieri de strategii specifice până la abordarea unui aspect pretențios cum este interpretarea.

Alături de aceste direcții ce au conferit coerență întregului demers, desfășurarea proiectului a pretins și reorientări impuse de apariția unor situații neanticipate. Vom prezenta câteva și modul în care au fost rezolvate:

- am descoperit că nu este suficient entuziasmul profesorilor și al copiilor, ci este nevoie și de o pregătire adecvată ca să poți să coordonezi un cerc de lectură, activitate ce pretinde mai ales o schimbare de comportament; de aici necesitatea elaborării unor programe de formare și pregătirea formatorilor capabili să le livreze.

- a fost necesar să acceptăm eșecurile sau eșecurile parțiale. Nu toată lumea are disponibilitate pentru voluntariatul de durată. În anumite cazuri, coordonatorii s-au dovedit buni practicieni, dar incapabili să cerceteze sistematic o problemă. Alteori am izbutit să schimbăm numai comportamentul exterior, la cercuri prelungindu-se ceea ce a contribuit la eșecul lecturii didactice.

În aceeași măsură a trebuit să adaptăm scopul în funcție de gradului de dezvoltare a proiectului. Dacă inițial cercurile au fost create ca o alternativă la predarea lecturii/literaturii în sistem, începând din 2007 s-a conurat tot mai clar nevoia de a acționa direct asupra activității din clasă, apropiind modul de abordare a lecturii la cercuri de lectura metodică din ora de literatură.

6. Principalele activități și promovarea originalității formelor de manifestare

a. Activitatea de cercetare didactică concretizată, pe parcursul acestor cinci ani, în publicații:

- două cărți de didactica lecturii: *Lecturiada 1*(2005) și *Lecturiada 2* (2007), ale căror merite sunt evidențiate de doi dintre cei mai buni specialiști în problema lecturii din țara noastră (Paul Cornea și Alina Pamfil)

- zeci de articole și comunicări publicate de către cei implicați în proiect în „Perspective”, în „Revista cercurilor...” și în volumele: *Lectura. Repere actuale* (2004), *Textul și contextele* (2005), *Valori formative acronice și sincrone în literatura pentru copii și tineri* (2006), *Evaluarea. Forme și modalități. Reușite și limite* (2007), *Scrierea personală și creativă. Scrierea despre text* (2008), Casa Cărții de Știință.

La acestea se adaugă dizertații pentru masterate sau lucrări pentru obținerea de grade didactice ce au ca obiect de cercetare specificul lecturii în cercuri.

b. Realizarea de cercuri reale sau virtuale focalizată pe constituirea unor comunități de lectură cu întâlniri regulate; dincolo de marea varietate de forme și strategii experimentate și care pot deveni, ele însele, obiect al cercetării, s-a convenit asupra câtorva reguli, înscrise, de altfel, între obiectivele proiectului:

- cercurile sunt activități extrașcolare;
- cercurile sunt deschise tuturor celor interesați (participarea elevilor nu este condiționată de note, nu se face niciun fel de preselectie, nu există obligativitatea participării);
- pe parcursul întâlnirilor interesul se concentrează asupra elevilor, coordonatorul își asumă o poziție egală cu a acestora, iar consilierea se face cât mai discret cu putință;
- indiferent dacă se citește și se discută despre aceeași carte sau despre cărți diferite, lectura în cercuri are următoarele aspecte comune: accentul pus pe reacția cititorului, exploatarea momentelor de prelectură și postlectură, și, mai ales, promovarea interpretărilor plurale.

Dincolo de aceste reguli, fiecare coordonator (profesor/învățător/bibliotecar/documentarist) își organizează activitatea în deplină libertate, urmărindu-și interesele proprii de cercetare: experimentarea strategiilor de lectură, punerea în discuție a unei singure teme prezente în mai multe texte prin prisma valorificării ei în plan etic ori estetic, construirea unei liste proprii de

lectură, dublarea activităților de lectură cu cele de scriere etc. În cercuri s-au citit până acum mai ales cărți de literatură, dar aceasta nu exclude interesul pentru alte forme de text scris: jurnale, biografii ori alte forme de texte scrise, ori deschiderea spre cinematografie, muzică, arte plastice, formule deja experimentate. Și formele sunt foarte variate. Voi selecta din informațiile primite la „Perspective” ori la „Revista cercurilor de lectură” câteva din răspunsurile la chestionare și din considerațiile postate pe grupurile de discuții: cercurile pot să fie întâlniri în spațiul real (la bibliotecă, în centrul de documentare, în case memoriale, librării) sau virtual; aici pot participa elevi numai dintr-o clasă, din mai multe clase sau la nivelul unui ciclu, sunt cercuri care au membri elevi din două-sau trei școli, alții „cerchiștii” din două localități comunică prin messenger și se întâlnesc față în față de două-trei ori pe an, pot să aibă un singur coordonator sau mai mulți etc.

c. Realizarea unor programe de formare. Nevoia de formare a apărut în momentul în care proiectul a început să se extindă. După publicarea *Lecturiadei 1*, mulți profesori și-au manifestat dorința de a deschide cercuri în propriile școli. Cu acest prilej s-au conturat și o serie de probleme; am observat că, la activitățile propuse, tendința era fie de a transfera abordarea de tip școlar, fie de a reduce întâlnirea cu cartea la „spectacol”. Or, ideea centrală a proiectului era aceea de a promova un tip de lectură specifică cititorului empiric, cu interese și așteptări proprii, și de a media întâlnirea în funcție de un cadru teoretic riguros. Pornind de la aceste constatări, au fost elaborate trei tipuri de programe de formare. În toate cazurile ele s-au bazat pe lecturi extinse de teoria receptării (consultanța oferită de specialiști) și pe experiența comună a celor care au experimentat lectura la cercuri.

Primul program de formare (24 de ore) a fost livrat în perioada 2006-2008 de formatori voluntari (profesori acreditați de minister, de inspectorate școlare sau de Case ale corpului didactic). Programul a cuprins trei module desfășurate sub formă de ateliere și a avut ca obiective:

- a. cunoașterea schimbărilor intervenite în ultimele decenii în teoriile lecturii;
- b. aplicarea, în mod flexibil, a teoriilor actuale ale lecturii în activitatea profesională;
- c. cunoașterea specificului proiectului *Cercuri de lectură*;
- d. aplicarea unor strategii specifice în promovarea lecturii de plăcere, cu accent pe interpretare,
- e. coordonarea, la nivelul școlii, a unor cercuri de lectură sau a altor tipuri de activități care au ca scop promovarea interesului pentru lectură;
- f. însușirea unor tehnici de cercetare didactică, urmând ca acestea să fie aplicate la propria activitate în scopul valorificării rezultatelor.

(pentru detalii vezi „Revista cercurilor de lectură” 1/2008, iar pentru reacții la program vezi „Perspective” 1/2009, Marina Șerban, Ioana Nanu, *Jurnal de formator*)

Al doilea program de formare – *Lectură metodică/lectură cursivă* – (44 de ore) a început să se desfășoare din 2008 prin intermediul unor CCD-uri (fiind acreditat sau în curs de acreditare la respectivele instituții). Obiectivele programului au vizat atât familiarizări ale cursanților cu specificul lecturii în cercuri, cât și structurarea unei viziuni contrastive asupra celor două tipuri de lectură.

Al treilea program de formare – *Atelier de lectură/Atelier de scriere* – (60 de ore) a început să fie aplicat din vara anului 2009, iar cursanți au fost, la acea dată, profesorii care predau limba română în țările din jurul României. Programul a fost oferit prin ICR și a permis integrarea în proiect a unor învățători și profesori din Republica Moldova, Ucraina, Serbia și Bulgaria. Programul se înscrie pe linia obiectivelor proiectului pentru etapa 2008-2009.

d. Alte activități de promovare a lecturii. În această categorie se înscriu, în special, activitățile cu impact la nivel de școală și/sau de comunitate. La acest nivel participă și elevi și profesori din afara cercurilor, părinți, bunici, uneori chiar reprezentanți ai consiliilor locale și primăriilor. E vorba de „gale” ale cercurilor, de mitinguri „Pro lectura” (Mediaș, Tg. Mureș), de concursuri de tipul „Lecturi plurale” (Cluj), de festivaluri ale lecturii („Eu, cititorul”, la Arad), de simpozioane ale lecturii (Buzău). Unele dintre aceste activități au fost descrise în *Lecturiada 2* în capitolul *Sărbători ale lecturii*. În același șir de activități se înscrie și înlocuirea clasicele reviste școlare

tip magazin cu reviste editate de membrii cercurilor și care promovează lectura („Pro lectura” sau „Miercurea lecturii” la Cluj, „Puzzle” la Sângeorz Băi etc.)

7. Roluri. Impactul asupra participanților la nivel individual. „Consilieri” și elevi

Participanții la program își asumă următoarele roluri:

a. „consilierii”: profesorii/învățătorii/documentariștii/bibliotecarii:

- coordonatori ai cercurilor sau a altor activități de promovare/animare a lecturii;
- conceptori de proiecte proprii de cercetare-acțiune aplicate în școală/oraș/județ
- formabili și formatori;
- cercetători ce au realizat o cercetare calitativă pe grupul de elevi
- autori ce-și descriu/demonstrează experiența în studii/ateliere.

Chiar dacă nu o fac toți și nu în același timp, există suficienți participanți la proiect care și-au manifestat dorința de a reflecta asupra motivațiilor ce stau la baza implicării în astfel de acțiuni, într-o țară în care încă nu există vocația voluntariatului. Până în momentul de față există suficiente date (răspunsuri la chestionare pentru evaluarea cercurilor, anchete, participarea la dezbateri – unele dintre ele publicate în revista „Perspective” sau în rubrica „Consilieri de lectură” din „Revista cercurilor...”) ca să putem avansa posibile explicații. Consider că, la început, a fost curiozitatea: „să vedem dacă procedez altfel, ce rezultate voi avea”. Mulți dintre noi au fost surprinși de reacția bună a elevilor, ceea ce i-a determinat să încerce în continuare. Apoi a fost vorba și de dorința firească de perfecționare în profesie. Specificul cercetării-acțiune este un factor motivant. Cercurile sunt un bun prilej de a observa, din interior, interesele sau de interes a elevilor pentru lectură, de a stabili cauzele și de a construi strategii valide de formare a cititorului autonom. Mai mult, cercurile permit valorificarea lecturii de tip cursiv, ceea ce nu se face decât rareori în clasă și permit valorificarea altor cărți care nu intră în bibliografia școlară (cărți contemporane, cărți care nu sunt neapărat lecturi canonice, dar prezintă interes pentru alte rațiuni cele strict școlare). În spațiul lor, profesorul se poate manifesta firesc nemaifiind constrâns de rigorile programei ori ale examenelor. Mai mult, în grupuri mici se pot experimenta mai ușor tehnici ce se pot muta ulterior în clasă. Toate aceste avantaje justifică afirmațiile profesorilor participanți la proiect referitoare la modul în care experiența cercurilor a condus la schimbarea concepției despre abordarea lecturii sau despre rostul predării literaturii, schimbare reflectată în activitatea la clasă.

Analiza de nevoi la nivelul propriei școli, proiectele concepute și realizate în ultimii doi ani de bibliotecarii școlari, participanți la cursurile de formare (fie singuri, fie în parteneriate cu profesori sau învățători), pun și ele în evidență o schimbare în înțelegerea propriului rol în dialogul cu elevii.

b. elevii-cititori:

- participă la întâlniri, propun cărți pentru lectură, discută despre cărți sau se implică în alte tipuri de activități care au ca punct de plecare lectura;
- în anumite situații sunt animatori ai lecturii în propria școală (prin reviste *Pro lectura*, bloguri, teatru de lectură, consilieri pentru elevii mai mici etc.).

Cercurile demonstrează că, deși actul lecturii este unul individual, nu toți elevii – în condițiile oferite de școală, familie, societate – și-l pot apropria. Există foarte mulți care trebuie ghidați până la a ajunge să-l trăiască ca o experiență proprie. Iar exprimarea necenzurată a opiniilor despre cărți, într-un cerc, alături de cei cu preocupări asemănătoare, poate să fie un pas important în deprinderea rolului de „cititori pentru toată viața” așa cum o cer programele școlare. Voi cita doar două dintre motivațiile care, într-un fel sau altul, se repetă de la an la an: „Ideea de a mă întâlni cu alți copii de vârsta mea, de a discuta despre cărți, de a-mi spune părerea direct, fără frica de a lua o notă mică, mi s-a părut grozavă.” (Sabina) și „Mie îmi place uneori să-mi imaginez că stăm pe treptele Academiei, în Grecia antică, aflându-ne în căutarea adevărului.

Oricum ar fi, acest cadru în care minți iscoditoare încearcă să dea capăt unor probleme general-umane m-a făcut din start să răspund afirmativ invitației de a participa la cerc”. (Adrian).

Sunt mai multe categorii de participanți la cercuri:

a. cititorii deja formați pentru care astfel de întâlniri sunt un prilej de dezbateră a ideilor, de schimburi de păreri, de punere în discuția celorlalți a propriilor liste de lecturi. Aceștia sunt liceenii din ultimele clase. Dintre ei se selectează cei care editează reviste școlare de profil și cei care se vor îndrepta spre facultățile umaniste. Aceștia au deja sentimentul că urmează o tradiție ilustră (elevii din „Societatea N. Iorga” din Caransebeș) sau că aparțin unei elite; o altfel de elită decât cea a proprietarilor de haine de firmă sau de mașini de ultimă generație. Din astfel de cercuri au făcut sau fac parte elevii din licee de prestigiu din orașe mari (L.T. *Mihai Eminescu* din Botoșani, N. *Bălcescu* din Cluj, G. *Ibrăileanu* din Iași) sau din localități mici unde școlii i se atribuie un rol important la nivelul comunității (L:T. Simeon Halița, Sângeorz Băi):

b. Categoria majoritară este cea a elevilor care citesc cu plăcere, cel puțin până la o anumită vârstă, dar nu ceea ce li se cere la școală. De multe ori, se simt nevalorificați în clasă. Ei aparțin, în egală măsură, claselor primare, de gimnaziu, primelor clase de liceu din licee teoretice. De asemenea aici se încadrează elevii din grupurile școlare sau din colegiile tehnice. Dintre motivele pentru care participă la cercuri rețin: faptul că se valorifică lectura inocentă și statutul de cititor empiric, faptul că nu sunt cenzurate direct opțiunile și că pot se pot implica în acțiuni de promovare a lecturii. Una dintre cele mai frecvente justificări este: „vin la cerc pentru ca aici pot să spun ce cred despre cărți și sunt ascultat”.

c. A treia categorie este alcătuită din cei care se declară de la început adversarii lecturii. Aceștia vin la cercuri, cel puțin la prima întâlnire, pentru că merge și colegul de bancă, din curiozitate, pentru că au fost atrași de afiș, de surprizele promise etc. Unii dintre ei revin (uneori e vorba de exerciții de voință!). Un băiat mărturisea că, deși nu-i place să citească, a luat hotărârea să asiste la toate întâlnirile cercului pentru a-și disciplina voința.

Ultimele două categorii sunt cele care îndreptățesc continuarea proiectului.

Trebuie subliniat și un alt aspect care ar putea interesa o cercetare viitoare. În egală măsură, cercurile sunt o posibilitate de socializare, de grupare a elevilor în jurul unor idei care ar lărgi sau, poate, ar configura în alt fel sistemul lor de valori.

8. Impactul asupra sistemului educațional

Din moment ce proiectul are ca autori și este pus în practică de profesori/învățători/bibliotecari/documentariști iar beneficiarii lui sunt elevii, este evident că proiectul are impact asupra întregului sistem. În termeni specifici importanța programului poate fi formulată astfel:

- s-au strâns și prelucrat date despre starea lecturii în general și despre starea lecturii literaturii în școlile din România;
- s-au identificat cauzele crizei lecturii școlare și s-a înscris problematica în contextul larg al învățământului european și al celui din SUA;
- s-a avansat o ipoteză verificată printr-un proiect pilot a cărei realizare a fost urmărită sistematic;
- s-a construit un proiect de implementare cu baze teoretice solide pentru remedierea situației în acord cu experiențe similare din alte țări; proiectul a fost aplicat, iar corecțiile s-au făcut de la o etapă la etapă;
- proiectul a contribuit la perfecționarea activității profesionale a profesorilor din sistem cu urmări asupra prestației lor în clasă și în afara ei;
- după o experiență de cinci ani, suntem în măsură să oferim informații și experiențe utile autorilor de programe sau de manuale.

Pe baza unui parteneriat între minister și asociație am fost sprijiniți (transport, cazare masă) în următoarele situații:

- a. 2005, Baia Mare, când un număr de șapte coordonatori de cercuri au fost invitați să-și prezinte experiențele și să demonstreze tipul de lectură în cercuri în fața inspectorilor de specialitate;
- b. 2006, Cluj, când în cadrul unei formări cu profesori din țară am putut elabora primul program de formare; o parte dintre participanți au devenit ulterior în județele lor, animatori ai proiectului,
- c. 2007, Călărași, când în cadrul unor activități de abilitare curriculară am putut lărgi proiectul prin intrarea în proiect a unor profesori din alte cinci județe;
- d. în 2008, când în colaborare cu MECT am conceput regulamentul concursului *Cercuri de lectură*.

În 2006 ANPRO a încheiat parteneriate cu Casele corpului didactic din 15 județe, obligându-se să livreze programul de formare de 24 de ore, *Lectura în cercuri*.

Activitățile de stimulare a lecturii la nivel municipal sau județean sunt făcute în cadrul unor parteneriate cu inspectoratele școlare.

9. Promovare, sustenabilitate

a. Odată cu lansarea proiectului am experimentat o politică de promovare continuă cu mijloacele proprii ale asociației. Dintre formele de promovare amintim:

- prezentarea regulată, cu prilejul simpozionului național de didactică, a stadiului în care se află proiectul, ca ulterior raportul și proiectul pentru anul următor să fie postate pe site-ul asociației;
- lansarea cărților proiectului la nivel național la conferința anuală sau la întâlniri ale membrilor asociației la nivelul județelor;
- introducerea, în fiecare an, a unei secțiuni legate de tema mare a simpozionului, care are ca obiect activitatea în cercuri;
- activități practice tip ateliere la nivelul județelor pentru a se demonstra modul de lucru în cercuri; acestea s-au dovedit cele mai bune mesagere ale proiectului;
- articole în ziarele locale, emisiuni radio/TV prin care coordonatorii de cercuri la nivelul județelor atrăgeau atenția asupra proiectului;
- de un mare impact pentru promovare s-au dovedit activitățile care au avut și o latură spectaculară, așa cum a fost mitingul de la Mediaș din primăvara lui 2007;
- participarea la conferințe internaționale (de exemplu, conferințele IRA) unde membrii asociației au prezentat lucrări ori postere sau participarea în număr mare la întâlniri naționale care au avut ca obiect lectura (București, 27-28 martie 2009, *Lectura – modalitate de armonizare interculturală*);
- din 2004 experiențele unor cercuri au fost prezentate regulat într-o rubrică specială în revista „Perspective”;
- articole despre cercuri sau recenzii ale *Lecturiadelor* semnate de specialiști din universități sau de publiciști remarcabili (Paul Cernat, Ioana Bot, Sanda Cordoș, Simona Popescu, I. Bogdan Lefter, Mircea Vasilescu) apărute în reviste ca „Dilema”, „Dilemateca”, „Observator Cultural”, „a(L)titudin”);
- în ultimul an, apariția „Revistei cercurilor...”, publicație ce și-a propus, în mod explicit, promovarea proiectului prin rubrici ca „Semnale” sau prin publicarea unor anunțuri cu privire la cursurile de formare, concursuri pentru elevi etc.
- la acestea s-au adăugat informațiile de pe site ori listele de discuții; în ultimul an, în afară de grupurile existente la nivel național, s-au format și rețele județene.

b. În ceea ce privește posibilitatea de a ne susține, am reușit, nu fără greutate și învățând din eșecuri, să ne dezvoltăm:

- în primul rând, prin activitatea de voluntariat nu numai a coordonatorilor de cercuri, ci și aceea a specialiștilor care au răspuns, de fiecare dată, solicitărilor noastre – scriind

articolele solicitate, dând interviuri, conferențiind sau ținând ateliere; același lucru este valabil și în cazul formatorilor americani din programul RWCT ori a unor scriitori.

- un alt mijloc a fost cel de a obține un sprijin financiar în urma scrierii unor proiecte, posibilitate încă foarte redusă în țara noastră pentru o asociație profesională (în 2008 am obținut finanțarea parțială a primului număr al „Revistei cercurilor”);
- autofinanțare: *Lecturiada 2* și „Revista cercurilor...” nr.1/2009;
- susținerea, de către MECI, a unor întâlniri ne-a oferit posibilitatea de a face de două ori evaluările de etapă ale proiectului și, mai ales, de a proiecta programele de formare și de a dezvolta programul pe orizontală;
- o altă cale pentru a ne susține a fost cea a parteneriatelor cu grupurile de librării: în 2008, Diverta a sponsorizat, la Cluj, cărți pentru toți copiii care au participat la întâlnirea cercurilor, iar librăriile Humanitas și Cărturești, în orașele mari, ne oferă regulat spațiile pentru întâlniri;

10. Continuitate. Dezvoltare în viitor

În ultimii doi-trei ani în media românească există un curent favorabil lecturii, dovada – o revistă ca „Dilemateca”, dar și colecțiile „Cotidianului”, ale „Adevărului” emisiuni TV. În toate cazurile, obiectul atenției este un cititor matur, cu grad mediu de pregătire. Noi, cu cel puțin doi ani înainte, am încercat să atragem atenția asupra unui public alcătuit din copii și adolescenți. În cazul lor, problema lecturii se pune în termeni mult mai gravi: lectura (indiferent pe ce fel de suport) și înțelegerea corectă a mesajului constituie o problemă fundamentală de selectare a informației și de supraviețuire într-o lume bombardată mediatic. În plus, nu putem să nu ținem cont de rolul formativ al literaturii în promovarea atitudinilor și valorilor unei culturi, având impact asupra unui public foarte larg (dovadă felul cum este valorificată în învățământul american sau în cel din UE). În aceste condiții, un proiect așa cum este *Cercurile de lectură* nu numai că este necesar pentru prezent, dar nu poate să nu se dezvolte în viitor. Un astfel de proiect este o acțiune continuă și de durată pentru că lectura și scrierea sunt procese esențiale în orice sistem de învățământ. În țările europene, în ultimii 20-30 de ani, problema lecturii în școală se pune în alți termeni decât înainte. *Lectură cursivă, lectură critică, literație (alfabetizare funcțională), lector real, competențe de lectură, rol formativ al lecturii literare* sunt concepte prezente în orice dezbateri ale specialiștilor din sfera lecturii didactice. Cercetarea-acțiune care stă la baza proiectului, aduce discuția în planul concret al școlii. Beneficiari sunt, în egală măsură, elevii și profesorii lor. Direcțiile de dezvoltare ale proiectului pentru viitor sunt multiple. Enumerăm câteva:

- dezvoltarea proiectului în școli din județe necooptate până acum în proiect;
- atragerea, în proiect, a editurilor și scriitorilor;
- intenționăm să continuăm atelierelor de scriere de cărți pentru copii în speranța că, dintre noi, se vor selecta scriitori profesioniști, pentru că o literatură românească contemporană pentru copii lipsește aproape integral;
- continuarea largirii publicului țintă prin oferirea de programe specializate pentru părinți, pentru librari etc.;
- promovarea susținută a *Atelierelor de lectură și de scriere*, forme mai structurate decât cercurile;
- continuarea dezvoltării proiectului printre profesorii care predau în limba română în țările din jurul României;
- și, mai ales, dezvoltarea unor programe de literație.

II. CERCURI DE LECTURĂ. ETAPA 2008-2009

Prezentarea proiectului a impus referiri frecvente și la etapa 2008-2009. Voi relua, subliniind doar aspectele asupra cărora nu m-am oprit anterior. Menționez că o imagine completă asupra etapei vom avea abia la evaluarea din decembrie 2009.

Obiectivul mare al etapei este editarea *Lecturiadei 3*, proiectul cel mai ambițios de până acum pentru că face trecerea de la problemele de formă (organizarea cercurilor, strategiile de lectură pentru producerea plăcerii, liste de cărți etc.) la cercetarea unei probleme esențiale: *interpretarea*. S-au anunțat 23 de autori, dintre care unii și-au pus, pe grupul de discuții, primele variante ale studiilor, așteptând feedback-ul celorlalți.

Celelalte obiective pentru această etapă au fost:

- Extinderea proiectului pe verticală, în județele unde funcționează deja, prin continuarea ofertei de programe de formare. Formări s-au făcut mai ales în județele intrate în proiect în 2007 (Bihor – două serii, Maramureș – două serii, la Sighetul Marmației și Baia Mare).
- Participarea, alături de minister, la elaborarea regulamentului concursului *Cercuri de lectură*;
- Înaintarea, către CCD-uri, pentru acreditare, a unor programe de formare. Un astfel de program (*Lectura didactică/ lectura cursivă*) de care au beneficiat în anul acesta 45 de învățători, bibliotecari și profesori funcționează la Cluj. Acreditate sau în curs de acreditare sunt și programe oferite de membrii asociației la București și în Maramureș;
- Continuarea extinderii proiectului în țări din jurul României în care se predă în limba română;
- Editarea, în continuare, a „Revistei cercurilor de lectură”. În mai a apărut primul număr din acest an.
- Definitivarea unor parteneriate private cu Librăriile Cărturești. Asemenea parteneriate funcționează la București din 2006 și la Cluj din 2009.

1. Proiect cu impact național „Revista cercurilor de lectură” nr. 1/noiembrie 2008) și 2/mai 2009, 48 p., ISSN2065-1260, tiraj 1000 de exemplare.

a. Justificare. Apariția revistei este motivată de:

- crearea unui spațiu adecvat pentru o informare de ansamblu asupra stadiului în care se află proiectul; rubrica din „Perspective” ori listele de discuții s-au dovedit a nu mai corespunde;
- stadiul actual al proiectului implică un număr mare de persoane ce simt nevoia unui schimb de experiență;
- diversificarea publicului țintă care nu mai este alcătuit numai din profesori de limba și literatura română, ci și din profesori de alte specialități, bibliotecari, părinți, librari, editori presupune un alt tip de revistă decât „Perspective”;

b. Scopul. Ne propunem ca revista să fie o „oglină” cât mai fidelă a proiectului, „un jurnal al existenței și dezvoltării proiectului adesea neprevăzute, cu reușitele și eșecurile lui” (*Argument*, „Revista cercurilor” nr.1/2008), oferind posibilitate de exprimare tuturor participanților la proiect.

c. Obiective (specificate în primul număr):

- publicarea articolelor teoretice de profil;
- prezentarea dezbaterii legate de lectura în școală de la noi și din alte țări;
- publicarea rezultatelor cercetării-acțiune din cadrul proiectului, neînscrise direct în temele mari de cercetare ale „Lecturiadelor”;
- descrieri de activități practice de la cercuri sau de la clasă care au în centru lectura;
- prezentarea altor acțiuni de promovare a lecturii;
- publicarea de recenzii și interviuri;
- prezentarea unor asociații de profil (IRA, LSDGC) sau a unor programe de lectură din alte țări.

d. Publicul țintă

- „consilierii de lectură” – învățători, profesori, părinți, editori, librari, bibliotecari, scriitori, specialiști în problemele lecturii – cei care cred în rolul benefic al lecturii și înțeleg să se implice în procesul deschiderii elevilor spre lectură;
- în anumite cazuri – elevii în postura de „consilieri” pentru colegii lor mai mici sau în cea de autori de recenzii.

d. Rubrici. Descriere.

Rubrici permanente:

- *Lectura în oglindă* – articole teoretice;
- *Lecturi... în cerc/uri* – descrieri de experiențe;
- *Dus-întors* – articole care prezintă schimbarea modului de abordare a lecturii prin mutarea strategiilor lecturii în cercuri la clasă și invers: prelungirea discuțiilor din clasă la cercuri;
- *Bun de lectură* – recenzii ale unor cărți semnate de coordonatorii de cercuri și de elevi;
- *Consilieri ai lecturii* – articole despre specificul și competențele necesare celor care coordonează activitatea din cercuri;
- *Cuvântul editorului* – rubrică consacrată descrierii profilului unor edituri, precum și recomandărilor de cărți venite din partea editorilor;
- *Idei, Semnale* – semnalarea unor evenimente care au în centru evenimente pentru promovarea lecturii la nivelul școlilor, localităților etc.;
- *File decupate* – modele de activități la cercuri.

În afară de aceasta, revista mai conține anchete și interviuri, anunță formări sau alte evenimente de interes pentru proiect sau asociație.

În ceea ce privește articolele, acestea, pornind întotdeauna de la experiența concretă a autorilor, sunt mai scurte și mai dinamice în comparație cu cele din „Perspective”.

e. Echipa de proiect.

director fondator: prof. univ. Alina Pamfil,

redactor-șef: Monica Onojescu

referenți: prof. univ. Paul Cornea, prof. univ. Liviu Papadima, cercetător Florentina Sâmihiăian, Charles Temple, SUA.

redactori: Corina Dindelegan, Alina Petri, Marinela Scripcaru (Cluj); Mirela Mureșan (Arad); Ioana Nanu, Marilena Șerban (București)

f. Evaluare. Perspective

Este încă devreme să vorbim despre o evaluare a revistei după apariția numai a două numere. Totuși există câteva semnale care ne îndreptățesc să continuăm:

- faptul că scriu pentru revistă sau acceptă să dea interviuri ori să răspundă la anchete specialiști și scriitori de prestigiu este un reper asupra calității ei;
- numărul mare de materiale primite la redacție, semnate de autori care acoperă practic toată țara;
- distribuția făcută în bune condiții prin intermediul persoanelor de contact din proiect, la nivel județean;
- autofinanțarea începând cu al doilea număr;

Intenția noastră este ca, în anii următori, după ce își va forma un public constant, „Revista cercurilor...” să devină trimestrială. Ne propunem, de asemenea, să convingem editurile să-și facă publicitate în revistă. Tot pentru viitor intenționăm să susținem o publicație online pentru elevi și scrisă de elevi – membri ai cercurilor de lectură.

vezi „Revista cercurilor...” nr.1/2008, nr. 1/2009

2. Proiect local: „Zilele cărților deschise”, 29-30 mai 2009

Întâlnirea cercurilor de lectură din județul Cluj

Al doilea proiect pe care îl descriem este unul care, la nivel local, valorifică în mod particular obiectivele *Cercurilor...* Altfel spus, este unul dintre multele microproiecte menite să pună în evidență modul specific de structurare a proiectului mare: obiective comune atinse printr-o mare varietate de forme.

M-am oprit asupra lui din următoarele motive:

- a. este o întâlnire care are deja o tradiție în județ, anul acesta ajungând la a patra ediție de fiecare dată cu o participare mai mare;
- b. spiritul și organizarea întâlnirilor de la Cluj a servit ca model pentru Regulamentul concursului național, „Cercuri de lectură”, nr. 46361/06.12.2007, proiectat de Minister în colaborare cu ANPRO;
- a. am participat direct la pregătirea și apoi desfășurarea lui.

a. Scop.

O „gală” a cercurilor de lectură din județul Cluj a cărei țintă este recunoașterea și onorarea statutului de cititor „de plăcere” al participanților (cititor cu identitate precisă, cu preferințe și așteptări conturate, capabil să și le susțină).

b. Obiective

- a. prezentarea și trecerea în revistă, într-un cadru festiv, a activităților cercurilor/cluburilor/atelierelor de lectură din județul Cluj;
- b. stabilirea unor relații între participanți sub emblema unei cărți – Ruy Zink, *Cititorul din peșteră*, Humanitas, 2008;
- c. participarea la activități diverse și interactive care au ca scop validarea statutului lor de cititori.

c. Durată. Loc

29 mai: Diverta (13.00-14.30 - clasele primare);

Cărturești (16.00-18.00- gimnaziu);

Humanitas (15.00-17.00 - liceu);

30 mai: Grupul Școlar „Terapia” (9.00-14.00 - pentru elevii din gimnaziu și liceu)

c. Grup țintă

Elevi din toate cele trei cicluri, membri ai unor cercuri/cluburi/ateliere de lectură din județul Cluj și coordonatorii de cercuri

d. Activități. Descriere

etape:

- martie 2009: anunțarea întâlnirii cercurilor prin listele de discuții, prin postarea invitației pe site-urile Inspectoratului Județean Cluj și cel al Casei corpului didactic;
- înscrierea - data limită 10 mai;
- desfășurarea activităților pe parcursul a două zile: 29-30 mai 2009

tipuri de activități (individuale și de grup):

- ateliere: *Citim și desenăm împreună; Eu sunt... și trăiesc în cartea...*
- activități de socializare: *Schimb de cărți de vizită de cititor, Primim și dăruim cărți*
- prezentări de cercuri: *Mesajele cercurilor*
- expoziție de postere și afișe ale cercurilor
- dezbateri: *Cărți și cititori – cu liceenii; O carte este „o întâlnire dintre două voci: a noastră și a cărții” (Ruy Zink) – cu toți participanții*
- microeseuri: *Exerciții de scriere despre ce înseamnă cititul*
- Intermezzo-uri: *Versul din peșteră*, vizionarea unui fragment din *Romeo și Julieta* în interpretarea elevilor de la școală gazdă; microrecital oferit de elevii de la Liceul de coregrafie și artă dramatică
- alcătuirea listelor de cărți: individuale, la librării: *Cărți de citit pe... Insula vacanței; Ce recomandăm noi... ce ne recomandă colegii noștri de la alte cercuri din țară*
- jurnalul activității sub forma unei foi volante

(vezi programul întâlnirii)

e. Evaluarea

Instrumente de evaluare:

- produsele cu care participanții s-au prezentat: afișele întâlnirii, portofoliile cercurilor, reviste „pro lectură”;
- produsele lucrate pe parcursul întâlnirii: lista de cărți (cea mai bună carte citită în acest an); microeseuri (elevii de gimnaziu și de liceu), cărțile de colorat și continuarea poveștilor (primară); „revista” întâlnirii,
- feedback: completarea „biletului de ieșire”.

Niveluri ale evaluării:

- *Evaluarea participanților:*

Câteva considerații care se impun: Juriul, alcătuit din elevi și coordonatori de cercuri și desemnat prin votarea propunerilor participanților, a evaluat prestațiile grupurilor care au și-au prezentat cercurile și microeseurile.

Criteriile au fost mai ales de ordin calitativ, de exemplu: originalitatea prezentării, varietatea materialelor prezentate etc.

Premiile de grup sau individuale nu au urmărit să stabilească o ierarhie, ci să inculce sentimentul că fiecare dintre participanți merită diploma de cititor.

- *Evaluarea de ansamblu a proiectului*

Pe parcursul celor două zile au participat 25 de cercuri de lectură, majoritatea din Cluj.

Cei 28 de coordonatori de cercuri au participat la programe de formare de 24 și 44 de ore.

În 29 mai la activitățile de la librării au participat 50 de elevi de la ciclul primar; 50 de la ciclul gimnazial și 30 de liceeni.

În 30 mai, numărul participanților a fost de circa 150.

În urma prelucrării feedback-urilor a reieșit că au fost apreciate: diversitatea activităților, atmosfera, faptul că au cunoscut alți copii cu preocupări asemănătoare, că au aflat alte titluri interesante de cărți etc.

f. Echipa de proiect

Corina Dindelegan, Luminița Medeșan, Monica Onojescu, Marinela Scripcaru, coordonatoare de cercuri și formatoare în proiect.

g. Parteneriate

Inspectoratul Școlar Cluj, Casa Corpului Didactic, Cluj

Librăriile Cărturești, Diverta, Humanitas

Activitatea s-a desfășurat cu sprijinul Primăriei Cluj, Filialei US din Transilvania, Grupului Școlar Terapia, Cluj

III. ÎN LOC DE CONCLUZII

O argumentare succintă în favoarea promovării/premierii proiectului ar cuprinde următoarele teze:

- a. proiectul corespunde unei nevoi reale la nivelul sistemului, formulată adesea în termeni de criză a lecturii școlare;
- b. proiectul a dezvoltat acțiuni coerente, cu impact asupra sistemului;
- c. *Cercurile...* reprezintă, în domeniul didacticii limbii și literaturii române, cel mai mare și sistematic proiect de cercetare-acțiune;
- d. proiectul oferă programe de formare adaptate așteptărilor și nevoilor profesionale;
- e. proiectul a contribuit la schimbarea atitudinii față de lectură a elevilor, dar și la formarea/autoformarea/interformarea unui număr mare de profesori, învățători;
- f. proiectul se înscrie pe direcția unor preocupări existente și în alte țări (în Franța există Centre naționale de promovare a cărții pentru tineret, Centrul Internațional de Studii privind Literatura pentru Tineret, forum, bază de date, formări sau programe de tipul „La joie par les livres”; în Danemarca se desfășoară campania

„Copiii și literatura”, susținută de Ministerul Culturii și pentru care, în 2004-2005 s-au alocat 5 milioane de coroane daneze; în Grecia, există Centrul Național al Cărții care desfășoară programe în școli, marchează Ziua Poeziei, Ziua științelor umaniste etc.

- g. proiectul are, prin activitățile și revistele asociației, posibilitatea de diseminare și publicare a rezultatelor cercetării, în marea lor majoritate exemple concludente de bune practici.

Promovarea proiectului ar avea ca urmare:

- a. recunoașterea rolului unei asociații profesionale, rol ce nu a fost recunoscut nici în actuala lege a învățământului;
- b. extinderea programelor existente și dezvoltarea unei noi linii: crearea unor programe de literație, fie în variantă autonomă, fie în colaborare cu RWCT sau cu alte asociații profesionale.

(fragmente din descrierea proiectului de cercetare didactică *Cercuri de lectură* prezentat în cadrul competiției Fundației Dinu Patriciu, „Premiile în educație”, august, 2009.)